

Bocsánatot kér a Vatikán?

Jövőre lesz ötven éve, hogy a Vatikán "keleti politikája" keretében számos, a magyar katolikus egyház és hívek szempontjából hátrányos megállapodást kötött az ateista Kádár-kormányral. A téma azonban már most napirendre került. Vatikáni források szerint a Ferenc pápa előtt álló, megoldása váró feladatok között van a Szentszék úgynevezett "keleti politikájának" és következményeinek felülvizsgálata.

Népszava, 2013.09.07.

Ma már sokan osztják a véleményt, hogy a "keleti politikájával" a Vatikán sokat ártott a térség katolikus egyházainak, de mindenek előtt a híveknek.

A téma minket, magyarokat közelről érint, hiszen a Szentszék nálunk kötötte a jórészt beszervezett ügynökökből álló magyar püspöki kar hathatós támogatásával a legmesszebbmenőbb egyességet az ateista rendszerrel. Ennek hatása - mindenekelőtt a hívek tömeges elfordulása a katolikus egyháztól - máig érezhető. Ok arra, hogy fél évszázad távlatából felidézzük a "Részleges Megállapodás" egyes pontjait és azok máig érezhető következményeit a magyar katolikus egyház, hierarchia és hívek szempontjából.

1. A "keleti politika"

A Vatikánban ma, a VI. Pál idején kezdeményezett "keleti politikát" - joggal, vagy anélkül - XXIII. János pápa, a társadalmi rendszerek békés egymás mellett élését szorgalmazó "Pacem in Terris" kezdetű enciklikája gyakorlati megvalósításának tekintik. Ezt Agostino Casaroli érsek, a Vatikán különleges osztályának helyettes vezetője dolgozta ki. Tanácsadója magyar vonatkozású kérdésekben Brezanóczy Pál, akkor címzetes püspök, a megállapodás után egri érsek, a BM III/III-as osztályának "Kékes Pál" fedőnéven nyilvántartott ügynöke volt. Feltehetően neki is szerepe volt Casaroli véleményének kialakításában, hogy a kommunista rendszerekkel való megegyezés nélkül a katolikus egyházak megszűnnek létezni a kelet-európai országokban. VI. Pál pápa elfogadta az érvelést. Ezután javasolta Casaroli a római magyar nagykövetnek a vatikáni-magyar tárgyalások megkezdését.

A másik oldalon az MSZMP Politikai Bizottsága (PB) döntött. Magáévá tette az Állami Egyházügyi Hivatal (ÁEH) véleményét, hogy egy megegyezés a Vatikánnal javítaná külföldön a Kádár-rendszer forradalom után megtépázott tekintélyét. Meghatározta azonban, hogy milyen kérdésekben kell ragaszkodni a kormány álláspontjához: a Mindszenty-ügy megoldása; a békepapok kiközösítésének feloldása; a főpapok kinevezésének a kormány beleegyezéséhez kötése; a Pápai Magyar Intézet (PMI) vezetésének átruházása a Magyar Püspöki Karra.

A Szentszék és a Magyar Népköztársaság közötti részleges megállapodásról folytatott tárgyalások 1963 májusában kezdődtek. Öt - felváltva Budapesten és Rómában folytatott - forduló után 1964. szeptember 15-ikén a magyar fővárosban írta alá a két küldöttségvezető, Agostino Casaroli érsek, és Prantner József, az ÁEH akkori elnöke. Az aláírás után Casaroli reményét fejezte ki a megegyezés "betű szerinti" betartására. Prantner pedig örömeinek adott kifejezést, hogy "a Vatikánban is tért hódított a Magyar Népköztársaság fejlődésének realitásabb értékelése".

Bulányi György, a Rákosi korszakban halálra, majd életfogytiglani börtönre, Kádár idején pedig papi tevékenységének tilalmára ítélt piarista szerzetes mondta a Vatikán és az ateista magyar kormány megegyezéséről: "A történelem még nem tudott olyan rendszert kitalálni, amellyel - ha az erre hajlandó volt - a katolikus egyház meg ne egyezett volna. Alapelv: a trón és az oltár szövetsége."

2. A megállapodás

Máig nem tudjuk pontosan, hogy a felek miben egyeztek meg, és még kevésbé, hogy milyen kérdésekben történt szóbeli megállapodás. A Vatikán ugyanis azonnal titkosította hetven évre a tárgyalások birtokában lévő levéltári anyagát. Budapesten pedig - feltehetően a rendszer-váltás előrevetett árnyéka miatt - 1998-ban helyezték lakat alá hetvenöt évre a dokumentumok legnagyobb részét. Ezért a rendelkezésre álló források hiányosak.

Kutatóknak azonban Magyarországon rendelkezésre áll a titkosítás alá nem eső, vagy az alól véletlenül kimaradt anyag, amelyet az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) őriznek és dolgoznak fel. A titkosított dokumentumokat a "Magyar Köztársaság Információs Hivatala" (Orwell üdvözlő!- kiemelés tőlem K. L.) őrzi. Hasznos forrás továbbá a kortársak, bebörtönzött papok emlékiratai, vallomásai.

Az ismert dokumentumokból kiderül, hogy megegyeztek a püspökök kinevezésének és a Pápai Magyar Intézet átadásának kérdésében. Azt, hogy milyen hivatalos döntés született a Mindszenty ügyben és a kiközösített békepapok kérdésében, csak az eredményből tudjuk. Mindszentyt az ország elhagyására készítette VI. Pál pápa, és megüresedettnek nyilvánította az esztergomi érseki széket. A kiközösített békepapokat pedig visszavette az egyházba.

3. A főpapok kinevezése

Az MSZMP Politikai Bizottsága a tárgyalások megkezdése előtt legfontosabb követelésének tekintette, hogy a püspöki kar Vatikánnak javasolt személyek püspöki kinevezését előzetes állami beleegyezéshez kössék.

Agostino Casaroli érsek eleget tett ennek a kívánságnak. Ezzel a katolikus egyházra is kötelezőnek ismerte el Magyar Népköztársaság 1957 évi 22. törvényerejű rendeletét, amely az Elnöki Tanács engedélyéhez köt minden pápai hatáskörbe tartozó kinevezést. A magyar kormány és a Vatikán képviselői megegyeztek abban is, hogy az állami jóváhagyással kinevezett püspököknek hűségesküt kell tenniük a Magyar Népköztársaságra és alkotmányára.

Hasonló megegyezésért az állam és a katolikus egyház között a középkorig kell visszamenni. Akkor fordult elő, hogy a világi hatalommal nem rendelkező pápák átengedték a főpapi kinevezés "kegyúri jogát" az erőskezű uralkodóknak és túrték, hogy azok beleszóljanak az egyház belügyeibe. Más szavakkal, a Vatikán kiszolgáltatta a magyar katolikus egyház hierarchiáját az ateista kormány kegyeinek. Egyidejűleg megvonták a pápától a magyar-országi egyház feletti primátus jogát.

Azt, hogy a magyar kormány hogyan értelmezte a megegyezést és hogyan alkalmazta azt a gyakorlatban, mutatja, hogy közvetlenül az aláírás után - szemben a vatikáni várakozással -, csak olyan öt jelölt püspökké szenteléséhez adta beleegyezését, akiről korábbi együttműködésük alapján tudta, hogy megbízhatóak, vagy már beszervezett ügynökök.

Tabajdi és Ungváry történészek kutatásai szerint a részleges megállapodás aláírása után az évek során kinevezett harminchat püspök-, illetve érseksjelöltre huszonhárom bizonyíthatóan ügynök volt.

Több feltehetően beszervezett ügynök iratai a titkosítás miatt nem hozzáférhetőek. A szerzők szerint "a legoptimistább becslés szerint a püspöki kar hatvannégy százaléka hálózati személy, (...) az érsekek minimum nyolcvan százaléka ügynök volt".

4. A Pápai Magyar Intézet (PMI) ügye

A magyar állam 1927-ben alapította a via Giulia 1. szám alatti Falcionieri palotában a Római Magyar Akadémiát. Az épület második emeletén szállásolták el az olasz fővárosban tanuló katolikus kispapokat.

1940-ben XII. Pius pápa ezt az emeletet Pápai Magyar Intézet (PMI) rangra emelte. A Vatikán a kommunista rendszer egyházüldözése miatt 1953-ban szakított a magyar kormánnyal való korábbi együttműködő gyakorlattal és egyoldalúan Zágón József kanonokot nevezte ki a PMI vezetőjének. Zágón a Vatikán és a magyar állam részleges megállapodásáig töltötte be ezt a hivatalt.

Az 1964-es megállapodásnak ide vonatkozó részét a BM III/III-as osztályának, a katolikus egyház tevékenységét figyelő csoportfőnökségei készítették elő. Az "intézkedési terv" szerint "előre meg kell szerezni a püspököktől azok nevét, akiket kiküldésre neveznek. Ki kell választani közülük a már beépített ügynököket és meg kell vizsgálni, hogy kik alkalmasak még beszerzésre. A beszervezetteket titkos tanfolyamokon kell kiképezni. Később gondoskodni kell arról, hogy minden kiutazó csoportban legalább két 'minőségi ügynököt' helyezünk el. Kiválasztjuk, és kiképezzük az intézet vezetésére alkalmas személyeket". (A teljes szöveg Szabó Gyula könyvében.)

A BM terve teljes sikerrel járt. A PMI-t Szabó Ferenc, a Vatikáni Rádió magyar adásának korábbi vezetője szerint "kémközponttá" alakították. Ügynökei a Vatikán belső ügyeiről és az olasz politikai helyzetről is jelentettek. A PMI-nek 1992-ig nyolc rektora volt, közülük hat bizonyíthatóan a BM ügynöke: Csepregi Ignác /fedőneve Novák és Dr. Szabó/; Zemplén György/fn. Eittman Karl/; Fábián Árpád/ fn. Alfonz és Beron Ludvig/; Bagi István/fn. Blanc/; Dankó László / fn. Körmöti és Bajai Péter/; Keresztes Szilárd/fn. Nyíri és Keleti/.

Két PMI rektor esetleges ügynöki kapcsolatáról nincs pontos információ. Erdő Péter 1987-ben öt hónapig volt megbízott rektor. Az ő esetében csak az biztos, hogy a BM "célszemélyként" tartotta nyilván. A másik Ternyák Csaba, aki 1988-1992 között állt az MTI élén.

Mindkettőjük összes dosszióját titkosították. Esetükben természetesen fel kell tételezni, hogy nem voltak beszervezett ügynökök. Kérdés azonban, hogy az ÁEH akkor miért egyezett bele kinevezésükbe, ha másoknál ez volt a feltétel. Azt gondolom, hogy a titkosított dokumentumok nyilvánosságra hozatala Erdő Péter és Ternyák Csaba érdeke is, hiszen elejét venné minden további gyanúsítgatásnak.

5. Megegyezés nélkül

Prantner József, a Vatikán képviselőivel folytatott tárgyalások magyar küldöttségének vezetője az aláírás után összefoglaló jelentést irt a PB-nek arról, hogy miben nem sikerült megegyezni a Vatikánnal. Számos részletkérdés mellett két fő témát említ: a békepapok és Mindszenty hercegprímás ügyét. Ez azért meglepő, mert a Vatikán később mindkét kérdésben teljesítette - írásos megegyezés nélkül is - a magyar kormánykövetelését. Feloldotta a békepapok kiközösítését, és a kommunista kormány ízlése szerint "oldotta meg" a Mindszenty ügyet.

Azt, hogy a pápa döntését Mindszenty hogyan élte meg, azt a főpap emlékirataiban rögzítette. Az 1956-os forradalom után tizenöt évet volt az Egyesült Államok budapesti nagykövetségének épületében. VI. Pál pápa az ország elhagyására készítette, 1971. szeptember 28-án tett eleget utasításának. Rómában VI. Pál nagy reverenciával fogadta palotája bejáratánál. Megcsókolta, odaadta neki gyűrűjét és mellkeresztjét. Biztosította arról, hogy "Te vagy és maradsz az esztergomi érsek, és Magyarország prímása". A pápa ezt később megismételte Zágon József kanonok jelenlétében is. Ennek ellenére két hónappal később levélben szólította fel az akkor már a bécsi Pazmaneumban élő Mindszentyt, hogy mondjon le érseki címéről. December 18-ikán, letartóztatása huszonötödik évfordulója napján pedig tudomására hozta, hogy "megüresedettnek nyilvánította" az esztergomi érseki széket.

Mindszenty ekkor öt pontba szedett nyilatkozatban tette közzé, hogy miért nem mond le önkéntesen címéről és érseki székéről. Mindszenty felfogása az egyháztársadalmi szerepéről kétségtelenül elavult, ókonzervatív, 19. századbeli szemlélet. De tény, hogy kitarzott diktatúra ellenes elvei mellett. Korábban már a nyilasok is letartóztatták, a kommunisták megalázták, (bohóruhába öltöztették és így kergették körül egy szobában, közben rugdosták) kirakatperben elítélték. Mindszenty ezt a rendszer lényegéhez tartozó magatartásnak tekintette: "Egy az elveihez és egyháza tanításához ragaszkodó főpap nem várhat mást egy ateista, kommunista diktatúrától." Azt már én teszem hozzá: más az, ha a főpapot saját egyházának feje csapja be, nem mond neki igazat.

A Kádár-rendszer tudatos karaktergyilkos politikát folytatott Mindszenty ellen. Harangozó Szilveszter III/III-as csoportfőnök a kelet-európai országok állambiztonsági szerveinek varsói konferenciáján mondta: "A Mindszenty ügyben sikerrel alkalmaztuk a Vatikánon belül is a lejáratás és befolyásolás eszközeit. A magyar püspököket is mozgósítani tudtuk Mindszenty ellen". De a magyar társadalomban is sikerrel dezavualták a főpapot. Elterjesztették, hogy 1956-os rádióbeszédében "visszakövetelte az egyház földbirtokait". Ez egyszerűen nem igaz. Mindszenty azt mondta: "a katolikus egyház intézményeinek, társulatainak, köztük sajtójának visszaadását joggal elvárjuk". Szó sem volt földbirtokról.

6. A megállapodásról

A Vatikán és az ateista magyar kormány közti megállapodás egyházi körökben értetlenséget, megdöbbenést váltott ki. Adriányi Gábor egyháztörténész szerint az egyezmény a magyar egyház vatikáni segédlettel "ezeréves történetének mélypontjára süllyedt". Az egyezmény különös keserűséget váltott ki azokban a papokban, akiket koholt vádak alapján hosszú börtönbüntetésre ítélték a Rákosi és Kádár korszakban. Bulányi György már idézett piarista szerzetes mondta: "Az ötvenes években joggal gondoltam: építjük a földalatti egyházat, ezért az ateistáktól megkapjuk a 'jutalmunkat', a pápa viszont teljes mellszélességgel mellettünk áll. (...) Ez volt a tudatomban, amikor 1952-ben az államügyész halált kért rám (...) Ezért VI. Pál politikáját én teljes elárulásomként éltem meg, és árulásnak tekintem ma is".

Úgy vélem, ezt gondolhatta, csak nem mondta ki ilyen élesen Mindszenty bíboros is. Lénárd Ödön piarista szerzetes, aki tizenkilenc évet töltött Rákosi és Kádár börtöneiben, ezt írja az egyezmény egyházi eredményéről: "Meg kell állapítanunk, hogy szinte semmit sem értünk el."

A másik oldal véleményét Geréb Sándor rendőrezredes, az egyházi reakció elleni harc osztályának vezetője fogalmazta meg egy évvel az aláírás után a BM országos értekezletén: "Az aláírás után a Vatikán magyar belügynek tekinti a papok elleni bírósági ítéleteket, nem tiltakozik ellenük.

Fontos, hogy ezek az ügyek átkerültek az állam és egyház közötti szintről az egyházon belüli szintre. Az egyházi vezetők intézkednek például a katonai szolgálatot megtagadó kispapok ügyében is".

Azt gondolom, hogy ez volt a megállapodás egyik legsúlyosabb következménye az egyház számára. Az állam helyett a püspököknek kellett eljárni azok ellen a kispapok ellen, akik lelkiismereti okból megtagadták a katonai szolgálatot. És a Vatikán - szemben a II. Vatikáni zsinat határozatával - ezt helyben hagyta. Egyébként a püspöki kar már a részleges meg-egyezés előtt körlevélben ítélte el a szolgálatot megtagadó kispapokat. Seregély érsek azt mondta, hogy "ilyen körlevélre nem emlékszem". Pedig volt. Idézet a Magyar Püspöki kar minden katolikus templomban felolvasott 1961. márciusi körleveléből: "Az ügy magát, mint hazáját becsületesen szolgáló, törvényeit tiszteletben tartó katolikus papság elhatárolni kívánja magát a katonai szolgálatot megtagadó, bíróság elé állított kispapoktól."

A pártvezetésben az a vélemény alakult ki, hogy a Vatikánnal kötött megállapodás ugyan nagy siker, de veszélyekkel is járhat. Ezért erősíteni kell a párt és BM egyházi ügyekkel foglalkozó csoportjait. Ezek élére új, megbízható személyeket kell keresni. Találtak ilyeneket. Például Kádár Jánosné, Tamáska Máriát. Őt bízták meg a katolikus papok kategorizálásával. Kádárné "megbízható", "kevésbé megbízható" és "megbízhatatlan" csoportokba osztotta a papokat. Az ő besorolása alapján részesültek egyes személyek állami kedvezményekben, kaphattak útlevelet, soron kívül autótvasárlási engedélyt, vagy nyugati sajtótermékeket.

7. A következmények

A Vatikán reményei, hogy a megegyezés után enyhül a kommunista rendszer egyházra nehezedő nyomása, nem valósult meg. Ellenkezőleg. A PB még abban az évben határozatot hozott, hogy vallásos családból származó személy nem lehet pedagógus. A két internált főpapnak, Pétery József váci és Badalik Bertalan veszprémi püspökök ugyan feloldották a háziőrizetét, de megtiltották nekik, hogy betegyék lábukat volt egyházmegyéjük területére. Négy évvel a megegyezés után lemondásra kényszerítették egyik legkeményebb ellenfelüknek tekintett Legányi Norbert pannonhalmi főapátot. A rend utódául Jáki Zénót választotta főapáttá, akinek kinevezéséhez viszont az ÁEH nem járult hozzá. Később azonban beleegyezett Szennay András kinevezésébe, akit "Szemere" és "Szénási" fedőnéven tartott nyilván az állambiztonság.

Jáki Zénó ügyében van egy személyes élményem. Zénó atya 1951-55 között osztályfőnököm és prefektusom volt Pannonhalmán. A rendszerváltás után gyakran meglátogattam. Akkor mesélte: "Miután a rend főapáttá választott, magához rendelt Miklós Imre, az ÁEH elnöke. Egyórás várakoztatás után fogadott. Azonnal közölte velem: 'Garantálom, hogy magából soha nem lesz főapát. Ezt én megakadályozom. Ha akarom, az egész egyházát felszámolom'. Azt gondolom, hogy elmosolyodtam, hiszen ez Miklós úrnál nagyobb embereknek sem sikerült kétezer év alatt. Erre Miklós úr rám üvöltött: 'Mit vigyorog? Azt hiszi nekem ehhez nincs hatalmam?' Ekkor felálltam, vettem a kalapomat, köszöntem, és távoztam" - mondta Zénó atya.

De ennél is többet mond az az interjú Miklós Imre ("szigorúan titkos állományú" rendőrezredes - K.L.) egyházi vezetőkkel szembeni viselkedéséről, amit Cserhádi József, volt pécsi püspök adott az osztrák televíziónak azzal a kikötéssel, hogy csak halála után tűzhetik műsorra. Ennek megfelelően az ORF 1994. július 17-én sugározta a beszélgetést. Cserhádi szerint a mindenkori esztergomi, kalocsai és egri érsek, valamint a konferencia titkára alkották az úgynevezett "állandó püspöki konferenciát". Cserhádi püspök tizenkilenc évig töltötte be ezt az utóbbi posztot.

Elmondta: "Egy nappal a teljes ülés előtt meg kellett jelennünk az ÁEH vezetője előtt, és el kellett játszani a konferenciát. Aztán az állami hatóság döntötte el, hogy miről szabad tárgyalni a püspöki konferencián, miről nem, vagy, hogy bizonyos kérdéseket hogyan kezeljük. Úgy bántak velünk, mint kisiskolás gyerekekkel".

A Vatikán részleges megegyezéshez fűzött reményeit a magyar igazságszolgáltatás későbbi gyakorlata sem váltotta be. Változatlanul letöltették a korábban elítélt papokkal hosszú börtönbüntetésüket, sőt, új koncepciókért is rendeztek. A korábban már kétszer elítélt Lénárd Ödön piarista szerzetest két évvel az egyezmény aláírása után ismét letartóztatták, és korábbi büntetéseivel halmozottan tizenkilenc év börtönre ítélték. Neki azonban nem kellett letölteni a teljes büntetést, hét hónappal korábban szabadult. Ennek történetét így írja le könyvében: "Kádár János 1977-ben Rómában járt, a Szentatya is fogadta. Azt állította, hogy Magyarországon nincs már pap bebörtönözve. A Szentatya elé tette a nevemet. Kádár azt felelte, hogy ha ez az ember még ténylegesen börtönben van, amikor ő hazamegy, kiszabadul. (...) Egy reggel fél kilenckor rohan hozzám munka közben egy fegyőr, hogy szedje össze a dolgait, szabadul. (...) Később kutatásaim során kezembe kerültek idevonatkozó hivatalos iratok. A KB ülésén Kádár János beszámolt római útjáról, megemlítve az én ügyemet is. A KB utasította az ÁEH-t, hogy forduljon az igazságügy-miniszterhez, és kérjen számomra a Népköztársaság elnökétől kegyelmet. Ezt az elnök meg fogja adni. Ezt követően utasítsák a megfelelő egyházi vezetőket, hogy gondoskodjanak arról, hogy én az országból eltávozzak".

Lénárd Ödön nem tette meg az államnak és Vatikánnak ezt a szívességet. Itthon maradt. De levonta az ügyből következtetését: a koncepciók pereket követő amnesztiának éppen úgy nincs jogi és tárgyi alapja, mint ahogy az ítéletnek sem volt. Mindkettő a diktatúra pillanatnyi érdekei szerint történik. Lénárd egyszerre szomorú és nevetséges színjátéknak tekinti, hogy az ország legfelsőbb szerveinek bevonásával egészen az államelnökig eljátszanak egy a jogállamiság látszatát keltő cirkuszt, amiről mindenki tudja, hogy az, ami.

8. Az aláírás után

A megegyezést követő években a Vatikán magas rangú tisztségviselői, élükön Casaroli érsekkel rendszeresen látogatták Magyarországot. Tárgyaltak Miklós Imrével, és Lékai, majd Paskai érsekkel. Casaroli folytatta korábbi politikáját, rábeszélte például Lékai Lászlót, hogy csatlakozzon a papi békemozgalomhoz, mert az ÁEH csak úgy egyezik bele érseki kinevezésébe. Lékai - gondolom készséggel - eleget tett a kívánságnak. A pápa megbízottja felkereste Bulányi Györgyöt is. Próbálta rábeszélni, hogy a "Bokor kisközösség" tagjai ne tagadják meg a katonai szolgálatot. Megígérte, hogy ebben az esetben elintézi Miklós Imrénél a "Bokor" működési engedélyét. Ugyanezt tette a Vatikán utazó nagykövete Monsignore Poggi is. Bulányi mindkettőnek nemet mondott.

Casaroli később megjelent emlékirataiban nyoma sincs belátásnak, tévedései beismerésének. Ellenkezőleg. A részleges megegyezésről folyó tárgyalások kezdetének huszonötödik évfordulója alkalmából levelet írt Miklós Imrének, amelyben többek között megállapítja: "Én, mint részese a beható munkának, amelyet a két fél végzett, közvetlenül tanúsíthatom az odaadást, amelyet Ön a meggyőződés és akarat őszinteségével tanúsított. (...) Visszagondolok ebben a pillanatban (...) előzékenységére, amely szinte azonnal szívélyességgé, és ha így fejezhetem ki magamat, szinte barátsággá vált".

A naiv vatikáni diplomata "barátságát" Miklós Imre, a "szigorúan titkos állományú" rendőrezredes a maga és az általa képviselt rendszerstílusában viszonzta a Magyarországra látogató Vatikáni diplomatákkal szemben. Idézet a III/I csapatfőnökség 1972. május 9-i szigorúan titkos jelentéséből: "Jelentem, hogy jóváhagyott terv alapján titkos kutatást hajtottunk végre

Giovanni Cheli és Angelo Sodano nunciatúrai tanácsosok, a vatikáni államtitkárság két munkatársa Intercontinental Szállóban-i szobáikban. Operatív akciónk zavaró körülményektől mentes, eredményes volt. Mons. Cheli szobájában megtaláltuk a hivatalos tárgyalásokról készített kézírásos jegyzeteit, valamint a Vatikán és a MNK közötti tárgyalásokról szóló összefoglaló jellegű anyagot. (...) Az anyagokat fototechnikával rögzítettük, a nyomtatványokból pedig egy-egy példányt magunkkal hoztunk".

Egyébként Cheli is küldött újévi üdvözlőt Miklós Imrének: "Kedves Excellenciás Uram, legszívélyesebb jókívánságaimat küldöm az újévre. (...) Emlékszem még a munkára, amelyet együtt végeztünk. Ön mindig megmutatta, hogy megérti az egyház igényeit akkor is, amikor nem volt könnyű ezt megtenni".

A Vatikán mindmáig elzárkózik az egyezményt megkötő képviselői magatartásának kommentálásától, egyértelművé vált tévedéseik beismerésétől. Ugyanezt teszi a magyar egyházi hierarchia is. Mint Seregély István (ügynöki fedőneve: Bánhegyi Gábor) egri érsek, a rendszerváltás után a Magyar Püspökkari Konferencia elnöke mondta: "Ez a Vatikán politikája volt. Nekem nem feladatom, hogy beleavatkozzak egy nemzetközi ügybe." Hozzátette, hogy "a magyar nép az elmúlt negyven év alatt kinevezett püspököket minden feltétel és fenntartás nélkül elfogadta".

Arról, hogy valóban elfogadta-e őket, természetesen nem kérdezték meg a magyar népet. De az biztosra vehető, hogy a püspökök készséges magatartásának az ateista állammal szemben, szerepe volt abban, hogy a hívek nagy része elfordultak a katolikus egyháztól. Bulányi György szerint a hívek "megnyugtathatták magukat: ha a püspökeink a pártállam igényeihez igazodva hazudozhatnak, mi, kis senkik ugyan miért erősködnénk? Így lehet tönkretenni egy nemzet jellemét, mégpedig vatikáni segédlettel."

Bulányit a rendszerváltás után az első demokratikusan megválasztott kormány igazságszolgáltatása rehabilitálta, és bocsánatot kért tőle jogtalan börtönbüntetéséért. A katolikus egyház nem.

Egyébként Antal József miniszterelnöksége idején hatályon kívül helyezték a "Részleges Megállapodást". Horn Gyula pedig megegyezést kötött a Vatikánnal, amely jóvátétel, és az egyház elkobzott javainak részleges visszaadása mellett biztosította az egyház független működését.

Nem viselkedik ilyen egyértelműen a magyar katolikus egyház hierarchiája. Az Erdő Péter bíboros vezette püspöki kar mindmáig ragaszkodik az egyházat érintő titkosított dokumentumok zár alatt tartásához. Úgy állítja be a történeteket, mintha valamennyi katolikus püspökök ellenállt volna a kommunista rendszer elnyomásának.

Mint láttuk, ez nem így volt. Tegyük azonnal hozzá, hogy a megalázott, megtört gerincű püspöki kart a Vatikán magára hagyta. Sőt, akik együttműködtek az ateista rendszerrel, azok ezt Vatikáni támogatással, több esetben római utasításra tették.

Ezzel együtt várat magára a kérdéses évek történéseinek feldolgozása, a múlttal való szembenézés egyházi részről. Ezen az úton első lépéseknek tekinthető Szabó Gyula katolikus pap dokumentumkötetete a PMI sorsáról, valamint Kabay Barna és Perényi Katalin "Hitvallók és ügynökök" című TV dokumentációja, amelyet Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát közreműködése hitelesített.

A Vatikán és az ateista magyar kormány 1964-es egyezményt ma - a Szentszék és a magyar egyházi hierarchia kivételével - a Vatikán legsúlyosabb, a magyar katolikus hívők ellen elkövetett vétségének, egyházi nyelven szólva - bűnének tekintik.

Sokan várják, Ferenc pápa kilátásba helyezett vizsgálatát az ügyben. Emlékeztetnek arra, hogy II. János Pál közel száz esetben kért bocsánatot, az "egyház fiainak és leányainak" múltbeli rossz döntéseikért. A katolikus egyház nem gyorsaságáról ismert. Háromszázötven évig tartott, míg a hívek is vallhatták, amit Galilei állított, hogy Epoursimouve. Most talán nem kell ennyit várni, hiszen az egyház rossz döntést hozó fiainak neve ismert: Agostino Casaroli és VI. Pál.

Bízzunk Ferenc pápában!

*

Felhasznált forrásmunkák:

Tabajdi Gábor, Ungváry Krisztián: "Elhallgatott múlt". 1956-os intézet, Corvina 2008.

Szabó Gyula: "A Pápai Magyar Intézet, mint a magyar hírszerzés előretolt bástyája". Püski, 2011.

Lénárd Ödön, Timár Ágnes, Szabó Gyula, Soós Viktor Attila: "Utak és útvesztők". Kairosz. 2004

Adriányi Gábor: "A Vatikán keleti politikája és Magyarország" 1939-1978". Kairosz 2004.

Mészáros Tibor: "Akit övéi be nem fogadtak". Pro Domo 1997.

Kasza László: "Metamorphosis Hungariae". Századvég 1994.

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának dokumentumai.

Kasza László /